

ჩილდემ სუთჩუ ჰილალ ზენგინი

თურქეთი, დუზჯეს უნივერსიტეტი

დუზჯეს მხარეში მცხოვრებ ქართველთა რწმენა-წარმოდგენები

დუზჯეში მცხოვრები ქართველების წარსული ეპოქიდან დაბადებასთან დაკავშირებული შემდეგი შემორჩენილი ადათები იქნა დაფიქსირებული და შესწავლილი: ფეხმძიმე ქალის ჭირვეულობა, ორსულობისასთავიდან ასარიდებელი ქმედებები, ბავშვის სქესის განსაზღვრა, დაბადების შეტყობინება, ვაჟების და ქალიშვილების დაცალკეება, მშობიარობისთვის მომზადება, ბავშვის სახელის შერჩევა, აკვანში დანიშვნა, სიყვითლე, ჭიპლარი, პირველი კბილი, პირველი თმა, პირველი ფრჩხილი, ავი თვალი, ფეხის გვიან ადგმა, ახლადდაბადებული ბავშვის სიცოცხლის გადასარჩენად განორციელებული ქმედებები, ორმოცი დღის შესრულება, მშობიარობასთან დაკავშირებული დაავადებები და სხვა.

წარსულ ეპოქაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა დაოჯახებას. მასთან დაკავშირებით შემდეგი ადათები იქნა დაფიქსირებული: ბედის გახსნა, დაოჯახების ასაკი, ის მახასიათებლები, რომელსაც ეძებენ ქალში და მამაკაცში, დაოჯახების ფორმები, მაჭანკლობა, ქალის ნახვა, ქალის ხელის თხოვა, საჩუქრებთან დაკავშირებული ტრადიციები, დანიშვნა, დანიშვნის შემდგომ, მზითევი, ინის ღამე (ქორწინებამდე ორი დღით ადრე გამართული რიტუალი, რომლის დროსაც პატარძალს ინით უღებავენ თმებს და ხელებს), პატარძლის გამოსყიდვა, საქორწინო საჩუქარი, პატარძლის აბანო, სიძის გაპარსვა, ქორწილში მიპატიჟება, პატარძლის წამოყვანა, პატარძლის სახლში მოყვანა, ქორწილი, ცეკვა და სიმღერა, მაყარი, სიძის დამალვა, ქორწილის შემდეგ და სხვა.

წარსულ ეპოქაში სიკვდილთან დაკავშირებული წესები მიცვალებულის დაკრძალვა, გლოვა და სხვა მსგავსი საკითხები იქნება განხილული.

დუზჯელ ქართველებში შემორჩენილმსხვერპლშეწირვისთან, წანდილთან, ხელისგულის ქავილთან, მზის და მთვარის დაბნელებასთან, ფეხის ქავილთან, ბარაქასთან, ჯინთან, სეტყვასთან,

ლოცვასთან, თესვასთან, ხელიდან გამორთმევასთან, მთქნარებასთან, სახლთან, ღამესთან, ჭექა-ქუხილთან, ცისარტყელასთან, დაცემინებასთან, ცხოველებთან დაკავშირებული ცრურწმენებთან, ჰიდერლებთან (გაზაფხულის დღესასწაული. აღინიშნება 23 აპრილს. ხალხის წარმოდგენით ამ დღეს წმ. ჰიზირი და წმ. ელია ერთმანეთს დედამიწაზე შეხვდნენ, თვალის თამაშთან, შიშთან, ცუდი გავლენისგან დაცვასთან, ყურშიხმაურთან, სასაფლაოსთან, ავგაროზთან, სიზმართან, აკლდამასთან, ბედნიერი და უბედური დღესთან, წვიმის ლოცვასთან, ახალ წელთან, ვარსკვლავის ჩამოვარდნასთან, გამგზავრებასთან დაკავშირებულ და სხვადასხვა რწმენა-წარმოდგენას განვიხილავთ.

ÇİĞDEM SÜTCÜ**
HILAL ZENGİN***

DÜZCE YÖRESİNDE YAŞAYAN GÜRCÜLERİN MEVCUT KÜLTÜR VE İNANIŞLARI*

Summary

In this paper, the materials related to transition period of all folk materials are going to be analyzed by using fieldwork method within the scope of the project named by “The Folk Literature, Beliefs, Traditional Clothing and Architecture in Düzce” that we have worked on Georgians who mostly emigrated from Batumi and its vicinity to Düzce district.

These traditions of Georgians in Düzce about “birth” within the transition periods described as birth, marriage and death stages are going to be discussed: Craving, determining child’s gender, announcing the birth, naming the child, cradle mawlid-cradle wedding, giving a present, hepatitis, umbilical cord, first tooth, first hair, the evil eye, the children who cannot walk, the applications for the child’s survival and the applications for nursing like incubus and kırk basması.

These are the traditions which are going to detected and analyzed about “marriage” that has a great importance within transition periods: Kısmet açma, marriage age, the demanded features of man and woman, marriage types, pack-away traditions, exhibiting the trousseau, price for seeing the bride’s face, milk right, inviting fort the wedding, getting the bride, wedding shop, wedding dress, wedding meal, table closing tradition, games and songs, the day after wedding.

The issues like mourning and mawlid related to the “death” which is considered within transition periods are going to be discussed.

Finally, various beliefs of Georgians in Düzce such as sacrifice, car, palm itching lunar eclipse, fertility, facing a difficulty, gin, house, rainbow,

**Okutman, Düzce Üniversitesi Türk Dili Bölümü, cigdemsutcu@duzce.edu.tr

***Okutman, Düzce Üniversitesi Türk Dili Bölümü, hilaldemir@duzce.edu.tr

* Bu bildiri, Düzce Üniversitesi BAP kapsamında yürütülen “*Düzce’de Halk Edebiyatı, İnanışlar, Geleneksel Giyim ve Mimari*” adlı 2011.03.06.067 nolu proje çerçevesinde hazırlanmıştır.

animal, Hıdırellez, eye twitching, nail, lucky-unlucky day and rain prayer are going to be discussed.

Key Words: Georgians, transition periods, birth, marriage, death.

GİRİŞ

İnsan doğası gereği topluluk içinde yaşamaktadır ve yaşamında onu yeni bir döneme taşıyan belirli dönemler bulunmaktadır. Bu dönemler doğum, evlenme ve ölümdür ve bunlar da geçiş dönemleri olarak adlandırılmaktadır. Konuyla ilgili araştırmaları bulunan Örnek bu hususta: “Her birinin kendi bünyesi içerisinde bir takım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu geçişleri bağlı buldukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsini amacı da kişinin bu geçiş dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak; aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır.” diyerek geçiş dönemlerinin insan hayatındaki önemini vurgulamaktadır. (Örnek, 1995: 131)

Batı Karadeniz bölgesinde yer alan Düzce ili konumu nedeniyle yıllar boyu hem Türkiye'nin başka bölgelerinden hem de Türkiye dışından göç almıştır. Bu göçler sonucu ortaya çıkan kozmopolit yapının bir neticesi olarak, Türkiye'de başka şehirlerde karşılığını bulamayacağınız “Ne milletsiniz?” sorusu ile karşılaşırız.

Düzce'de bugün Abhazlar, Arnavutlar, Boşnaklar, Bulgaristan göçmenleri, Çerkezler, Dadaşlar (Erzurumlular), Hemşinliler, Karadenizliler (Ordulular, Giresunlular, Trabzonlular), Kırım Türkleri, Kürtler, Lazlar, Makedonya göçmenleri, Romanlar, Selanik göçmenleri, Sivashlılar, Manavlar (yerli Türkler) ve Gürcüler tespit ettiğimiz topluluklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü üzere Düzce ili pek çok topluluğa ev sahipliği yapmaktadır ve bu durum beraberinde bir kültürel çeşitliliği de getirmektedir. Bu kültürel çeşitlilik içerisinde Gürcüler önemli bir yere sahiptir. Yemek kültürüyle, şarkılarıyla, danslarıyla Gürcüler kendi kültürlerini yaşatmaya çalışırken geçiş dönemlerine dair âdetlerinde, geleneklerinde diğer toplulukların kültürlerinden etkilenmektedirler.

Düzce'de Gürcülerin yaşadığı pek çok köy bulunmaktadır. Gürcüler Merkeze bağlı Gürcüçiftlik, Fındıklıksu, Asar, Muncurlu, Doğanlı (Civit), Musababa (Dağköy, Kozlumahallesi), Aydınpınar, Gölormanı (Cevzli mahallesi) ve merkezde de Çay Mahallesi'nde yoğun olarak yaşamaktadırlar. Proje kapsamında Merkeze bağlı köylerden Gürcülerin yoğun olarak yaşadığı Gürcüçiftlik, Fındıklıksu, Asar, Açmalar ve Muncurlu köylerine gidilmiştir.

Düzce'de halk kültürüyle ilgili yapılan çalışma sayısı çok azdır. Türkiye genelinde geçiş dönemleri-doğum, evlenme, ölüm üzerine pek çok araştırma yapılmakla birlikte Düzce'ye dair tek çalışma Özlem Türbedar'ın "*Düzce Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri*" adlı yüksek lisans tezidir. Ancak bu çalışmada Gürcülere dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bu bakımdan Gürcülerin yoğun olarak yaşadığı Düzce'deki mevcut kültürü derlemeye yönelik bu çalışma, bir ilk olması açısından önemlidir. Sonraki çalışmalar için ufuk açıcı olacağı şüphesizdir.

Doğum Âdetleri, İnanmaları ve Bunlara Bağlı Uygulamalar

Doğum her toplumda mutluluk verici bir olay olarak görülmektedir. Bu mutluluk veren olay, soyun devamını sağladığı gibi anne ve babaya toplum içerisinde saygınlık da kazandırmaktadır. Bunun sonucu olarak da doğumdan önce ve doğumdan sonra anne ve bebek çevresinde pek çok inanış ve âdet ortaya çıkmıştır.

Aşerme

Aşeren kadına, köpeğin su içtiği yalağa sürülen ekme habersizce yedirilmektedir. Daha sonra bu durum kadına söylenmektedir. Bu uygulamanın nedeni aşeren kadını tiksindirerek aşermesinin geçmesini sağlamaktır. (K-4)

Çocuğun cinsiyeti

Kadının kalçası genişlerse kızı, karnı sivrilirse oğlu olacağına inanılmaktadır. (K-7)

Doğumun duyurulması

Çocuk doğduğunda müjdeyi getirene para veya elbise gibi hediyeler verilmektedir. Eskiden erkek çocuğu olduğunu öğrenen baba mutluluğunun bir ifadesi olarak havaya ateş edermiş. (K-6)

Çocuğa ad verme

Ad verme geleneği toplumlar arasında benzerlik göstermektedir. Gürcülerde de hemen her toplumda olduğu gibi ad verme işi bir büyüğe

bırakılmaktadır. Eğer büyük yoksa ad verme görevini anne-baba üstlenmektedir. Tabii her gelenekte olduğu gibi bu gelenek de zaman içinde değişime uğramış, gençler çocuklarının isimlerine kendileri karar verir olmuşlardır. İsmi çocuğun ömrünü etkileyeceğine dair bazı inanışlar Gürcüler arasında da mevcuttur. Modaya uyan olduğu gibi çocuğuna Kuran'dan isim seçenler de bulunmaktadır. Bunun yanında bir büyüğün adı da konulabilmektedir. (K-3)

Hediye götürme

Bebek doğduktan sonra Kız olursa bilezik, erkek olursa altın gibi hediyeler götürülmektedir. Yakınlık durumuna ve maddi durumuna göre bu hediyeler çeşitlilik göstermektedir. (K-7)

Beşik mevlidi-beşik düğünü

“Beşik mevlidi” bebeğin doğumundan sonra uygulanan bir âdet olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun genellikle kırkı çıkmadan Kuran okuyarak ve ilahiler söylenerek çocuğun doğumu kutlanmaktadır. (K-3)

Çocuğun beşiğini ve ilk kıyafetlerini anneanesi almaktadır. (K-8)

Bebeği görmeye gelenlere mamursa (papa) ikram edilmektedir. Çerkezlerin mısır unuyla yaptığı mamursayı Gürcüler buğday unu ve tereyağı ile yapmaktadır. (K-8)

Sarılık

Çocuk sarılık olmasın diye başına, başucuna sarı bir tülent konulmaktadır. (K-8)

Göbek bağı

Çocuğun göbek bağı atılmamakta cami bahçesi gibi uygun bir yere gömülmektedir. (K-3)

Kaynak kişi Sultan Yiğit en küçüğü hariç bütün çocuklarının göbek bağını cami avlusuna gömmüş, ancak en küçük çocuğununkini hacca giderken yanında götürmüştür. (K-8)

İlk diş

Eskiden çocuğun ilk dişi ile ilgili bir âdet bulunmazken günümüzde dişi ilk görenin hediye alması âdeti yaygınlaşmıştır. (K-8)

İlk saç

Çocuğun saçını genellikle ilk bir hafta içinde kesilerek kuyumcudaya tarttırılıp ağırlığınca sadaka verilmektedir. (K-8)

Nazar

Nazara yani göz değmesine dair inanışlar bulunmaktadır. Bu durum karşısında Fatıha ve İhlas sureleri okunmaktadır. (K-3)

Yürümeyen çocuklar

Yürüyemeyen, yürümesi geciken ya da sürekli düşen çocuklar için ayak bağı kesilmesi adı verilen bir uygulamaya başvurulmaktadır. Buna göre çocuğun ayakları kırmızı bir iple bağlanmakta ve cuma namazından sonra camiden ilk çıkan kişiye bu ip konuşmamak şartıyla kestirilmektedir. (K-8)

Çocuk yaşasın diye yapılan uygulamalar

Ailenin çocuğu yaşamıyorsa, çocuk yaşasın diye “Yaşar” adı konulmaktadır. (K-5)

Anne karnında çocuğun ölmesi olayına sübyan denilmektedir ve çocuğu yaşamayan aileler bu duruma önlem olarak hocaya muska yazdırmaktadırlar. Hamile kadının geceleyin korktuğuna; bu yüzden de çocuğunun yaşamadığına inanılmaktadır. Hocanın yazdığı muska sayesinde hamile kadının korkusunun geçtiğine inanılmakta ve doğumdan sonra bu muska çocuğa takılmaktadır. Çocuk bu muskayı beş altı yaşına gelene kadar üzerinde taşımaktadır. (K-7)

Çocuğun emzirilmesine dair uygulamalar

Eskiden anne sütünün uzun süre verilmesi çocuğa zararlı olduğuna inanıldığından çocuk yedi aydan fazla emzirilmezmiş. (K-4)

Albasması

“Al basması” ya da “al karası” diye adlandırılan çocuğu ve anneyi bazı varlıkların rahatsız edebileceğine dair inanış Gürcülerde de karşımıza çıkmaktadır. Albasan çocuğun sarardığına inanılmaktadır. Böyle durumlarda çocuk alciya (albasmasını tedavi eden kişi) götürülmekte ve alci da eline aldığı bir dikenli çubukla üç defa dönerek çocuğu okumaktadır. (K-3)

Çocuğu albasmısından korumak için çocuğun başına kırkı dolana kadar süpürge koymak ya da çocuğun babasının abasının mintanına koymak gibi bazı uygulamalar yapılmaktadır. (K-3) Bu uygulamaların nedeni çocuğun yalnız kalıp birtakım varlıklar tarafından rahatsız edilmesini önlemektir. (K-8)

Kırk basması

Loğusa ve çocuğun kırk gün içinde hastalanması olarak tabir edilen kırk basması inanışına Gürcülerde de rastlanmaktadır. Kırk basması durumunda bebeğin halsiz ve cılız olacağına inanılmaktadır. Çocuğu bu durumdan

korumak için çocuk kırk gün kırklı başka bir çocukla karşılaşmasını diye dışarıya çıkarılmamakta, aynı dönemde doğum yapmış kadınların karşılaşmasına engel olunmaktadır. Ayrıca üstü kirli (âdet görmüş) olan birinin çocuğa bakmasından -çocuğun yüzü, gözü yara olmasın diye- sakınılmaktadır. (K-8)

Evlenme Âdetleri, İnanmaları ve Bunlara Bağlı Uygulamalar

Gürcülere ait olan evlilik ile ilgili âdetler ve gelenekler incelendiğinde görüşme yapılan diğer köylerle benzerlikler bulunmakla beraber, ayrılan yönler de vardır; ancak her köyde rastladığımız gibi sosyal yaşantıda meydana gelen değişimler evlilik ile ilgili âdetlerin unutulmasına neden olmuş ve günümüzde her köyde benzer evlilik merasimleri yapılmaya başlanmıştır.

Kısmet açma

Evlenememiş kişiler için “evde kalmış” sözü kullanılmaktadır. (K-3) Bu kişilerin kısmetini açmak için muska yazdırılmakta ve evlenememiş kişiler hocaya okutulmaktadır. (K-4)

Evlilik biçimleri

Eskiden evlilikler görücü usulüyle olurmuş, gençlere danışılmadan büyükler gençlerin evlenmelerine karar verirmiş. Hatta gelinin damadı hiç görmediği bile olurmuş. (K-4)

Evlilik yaşı

Eskiden evlenme yaşı ergenlikten itibaren başlarken günümüzde değişen hayat şartları ile birlikte evlenme yaşı da bundan etkilenmiştir. Artık gençler ileri yaşlarda evlenmektedirler. (K-3)

Kadında ve erkekte aranan özellikler

Düzce’de yaşayan Gürcü topluluğu dinine oldukça bağlıdır. Bu nedenle evlenilecek gelin ya da damat adayında aranan en önemli özelliklerden biri dinin gereklerini yapıyor olmasıdır. Evlenilecek adayın saygılı olması, bir işe sahip olması, iyi bir aileye sahip olması aranan diğer önemli özelliklerdendir. (K-4)

Sosyal hayattaki değişimler aile yapısını da etkilemektedir. Büyük aileden çekirdek aile yapısına geçişin bir sonucu olarak Gürcülerde de gelinler genelde kayınvalide ve kayınpederle birlikte yaşamak istememektedir. (K-4)

Bohça götürme âdeti

Hemen her kültürde karşımıza çıkan bohça götürme âdeti Gürcülerde de bulunmaktadır. Hem kız tarafı hem de erkek tarafı karşılıklı

olarak düğün bohçası hazırlamaktadır. Bu bohçanın içerisine gelin ve damadın ihtiyaçlarına yönelik giyecek, terlik gibi eşyalar konulmaktadır. Yakın akrabalara da birer bohça hediye edilmektedir. (K-8)

Çeyiz

Evlenecek her genç kız için yapılan çeyiz hazırlığı Gürcülerde de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu çeyiz duvarlara asılarak sergilenmektedir. (K-8)

Kına gecesi

Kına geceleri düğünlerin olmazsa olmazı olarak karşımıza çıkmaktadır. Düğünden önce bir gün kadınların kendi aralarında yaptığı bu eğlencede evlenecek olan kızın eline kına yakılmaktadır. Kına gecesine ait âdetler Gürcülerde zaman içerisinde değişikliğe uğramasına rağmen hala yaşatılmaktadır. Örneğin eskiden olduğu gibi günümüzde de diğer yörelerde de söylenen “Yüksek Yüksek tepelere ev kurmasınlar” türküsü söylenilmektedir. (K-3) Yine kına gecelerinde horon tepilmekte ve kınaya gelenler eğlenmektedir. (K-2)

Günümüzde kına gecelerinde gelin kız damadın annesi tarafından verilecek olan altını almadan eline kına yaktırmamaktadır. Eskiden kızlar görücü usulü ile evlendirildiklerinden ve köyden ötesini bilmediklerinden uzak yerlere gelin gittiklerinde kına gecelerinde çok ağladıkları. Bu nedenle günümüzde de gelini ağlatmak âdetten sayılmaktadır. (K-4)

Eskiden kurbanlık koyunun derisinden defler yapılır, kadınlar bu deflerin eşliğinde türkü söyleyip eğlenirlermiş. Erkekler bu eğlencenin içinde olmaz, karşıdan genç kızları seyrederekmiş. (K-8)

Başlık parası

Başlık parası kız tarafının oğlan tarafından talep ettikleri paradır. Geçmişte evlenecek kız için başlık parası alınırken günümüzde bu uygulamanın artık devam etmemektedir. (K-6)

Süt hakkı

Kızın annesine kızın ihtiyaçlarını görmesi için erkek tarafından verilen paraya “süt hakkı” denilmektedir. Bu âdet günümüzde yaşatılmamaktadır. (K-4)

Yüz görümlüğü

Damadın gelinin duvağını açabilmesi için geline taktığı takıya “yüz görümlüğü” denmektedir. Bu âdet görücü usulü evliliklerin yapıldığı dönemde ortaya çıkmıştır, ancak günümüzde de devam ettirilmektedir. (K 3)

Düğüne davet

Matbaalarda davetiyelerin basılmadığı dönemlerde misafirler düğüne haneler tek tek ziyaret edilerek; bökrek, şeker gibi hediyelerle davet edilmiştir. (K-3)

Gelin alma

Gelin babası ya da abisi tarafından evden çıkarılmakta ve erkek kardeşi tarafından beline kırmız kuşak bağlanmaktadır. (K-3)

Eskiden gelin almaya öküz arabası ile gidilmiştir. Öküz arabası zillerle ve örtülerle süslenir, gelin bu örtülerin altında oğlan evine getirilmiştir, gelinin ayağının altına kırmızı halı serilmiştir. (K-5, K-8)

Bahşiş için gelinin bir yakınının sandığa oturması veya kapıyı tutması, gelin evden çıkarken ilahiler okunması, gelin inmeden önce damattan bahşiş istenmesi, gelin inerken gelinin ayaklarına su dökülmesi, gelinin çapraz tutulan iki bıçağın altından geçirilmesi, mızıkça çalıp horon oynanması gibi âdetler uygulanmıştır. (K-1, K-2, K-8)

Günümüzde gelin evden çıkarılmadan önce tatlı, hayvan gibi damat tarafından bahşiş istenmesi, gelin eve girerken bir kolunun altına ekmek diğer kolunun altına Kuran verilmesi, eşige konulan bardağın gelin tarafından kırılması, gelinin kapıya yağ sürerek eve girmesi, havaya şeker veya para atılması gibi âdetler yaşatılmaya çalışılmaktadır. Bunların dışında diğer Kafkas kültürlerinde görülen gelinin saygıdan dolayı büyüklere arkasını dönmeden geri geri gitmesi âdeti de karşımıza çıkmaktadır. (K-1, K-3, K-8)

Düğün alışverişi

Eskiden düğünde alınacakların listesi yapılır ve bunun üzerine pazarlıklar yapılmıştır. Ancak bu âdet günümüzde eskisi kadar uygulanmamaktadır. (K-8)

Düğün kıyafeti

Düğünlerde gelinin giydiği kıyafet günümüz gelinliklerinden oldukça farklıdır. Eskiden “namaz gözü” adı verilen tamamen kapalı gelinlikler giyilmiştir. (K-5)

Düğün yemeği

Düğünlerde gelen misafirlere yemek verme âdeti bulunmaktadır. Yemek, düğünün sonunda misafirler dağılmadan önce verilmektedir. (K-5)

Sofra kapama âdeti

Gürcülerde eskiden düğünlerde uygulanan sofra kapama âdeti şöyle anlatılmaktadır:

“Anlattıklarına göre, dedem yani benim annemin, düğününde sofra tutuyollar. Adam olmicak şeyleri istiyö mesela. “Sofraya kurbağa gelecek” diyo. Kurbağa bile istiyö. İşte onu istiyö, bunu istiyör. En sonunda adamın tepesi atiyö, sofrayı tersine çeviriyolar yani. Bulamayınca şimdi, kurabayı da nereden bulacak? Kızın, gelinin yakınları sofra tutuyorlar damat evinde. İşte, damat tarafından da bir kişi görevlenir, istiyolar. Tavuk getir, tatlı getir, şunu getir, bunu getir... Sofrayı donatıyolar tabi, yemek yok. İşte o zaman daha çok, şimdi iddialar yok yani. Şimdi düğünler zaten salonlarda oluyo veya kapıda olsa bile yemek hazır, ne koyarsan onu yiyip gidiyolar. Şu anda yani öyle. O eski dedemin anlatığı işte, bulamayınca çok kız kızıyor, bu sefer sofrayı tersine çeviriyor.” (K-1)

Oyunlar ve Türküler

Düğünlerde oynanan oyunlar Giresunlular, Ordulular da olduğu gibi Karadeniz kültürüne özgüdür. Kemençe ve mızıka eşliğinde Cilveloy nanayda adı verilen şarkı eşliğinde horon oynanmaktadır. (K-2, K-3)) Ayrıca kaynak kişiler Arabi da hımbıl ve Arap oyunu adlı oyunlardan da bahsetmektedirler. Bu oyunların oynanış şekli şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bi de Arabi da hımbıl diye bi oyun vardı işte. Postu koyarlar, sopalarla vururlardı. İki kişi birbirinin elinde sopa bir birinin peşine vurarak dönerler böyle. Eskiden koyun postu alıyolardı, hani şimdi sopayla vuruyolar ya acımasın diye. Ama vuran da hızlı vuruyo. Şimdi, böyle bi halka yapıyolar. Halkada birisi eğilip kalkıyo, oturup kalkıyo falan. Oturup kalkma yerinde ıslık da öttürüyolar.” (K-1)

“Adamlar da oynoyo, kadınlar da oynuyo. Adamlar dışarda oynuyo. Ağzını suyunan doldururlardı, Arabi da hımbıl oynarken atarlar yüzlerine. Karşılıklı oynuyolar ya. Birbirlerine su atıyolar ağızlarıyla. Sanki hayvanlar ya bir birlerine su atıyomuş gibi. Çok gülücükli bi şey oluyodu yani. Zamanımızda öyle bi şey yok. (K-4)

“Arap oyunu oynallardı, geyinurlardu postu sırtına. Çirkin çirkin geyunnulardı. Yüzi gözi boyallardı. Ondan sonra erkekler dar şey yaparlardı. Gule gule millet serulurdi yerlere. Güldürmek için, eğlenmek için... Ondan sonra, erkekler bi kızı kaçıryo orda, oynarken oynarken

alıyo bi kızı kaçırıyo, duşuyolar onun peşine. Gülüyolar gülüyolar...
Gülmek, eğlenmek işte..." (K-8)

Düğün ertesi

Hemen her yörede görülebilen düğünün ardından kız tarafından oğlan evine hediye getirme âdeti Gürcülerde de görülmektedir. Kız tarafından bir tepsi börek oğlan tarafının büyüklerine götürülmektedir. Eskiden düğünün ardından kız tarafı ve oğlan tarafının karşılıklı olarak zeytin ve helva götürmesi âdeti varmış. Hatta kişinin maddi durumuna göre helvanın leğenlerle götürüldüğü dahi olurmuş. (K-3, K-4)

Düğünün ardından diğer köylerde de rastladığımız varma gelme, kız ardı, gerileme gibi farklı adlarla anılan oğlan tarafının kız evinin ailesine yemeğe gitme âdeti Gürcülerde de karşımıza çıkmaktadır. Bu âdet düğünden bir hafta, on gün sonra olmakta ve damada birtakım şakalar yapılmaktadır. Ayakkabısını saklamak, tuzlu yumurta yedirmek, tuzlu çay içirmek, acı yemek yedirmek, kadın kılığına girip damada el öptürmek gibi şakalar damada yapılan şakalardan bazılarıdır. Ayrıca şakaya maruz kaldığında damadın bahşiş vermesi de âdettendir. (K-1, K-3, K-6)

Ölüm

Ölümün herkes için kaçınılmaz bir son oluşu dünyanın her yanında ölüm çevresinde toplanan âdetlere ve işlemlere evrensel bir karakter kazandırmıştır. Bu bakımdan aralarında gerek coğrafi gerekse kültürek bakımdan ayrımlar bulunan değişik yapıdaki toplumların konuyla ilgili inanışları, âdetleri ve işlemleri arasında çoğu zaman şaşırtıcı benzerlikler görülmektedir. (Örnek, 1995:207)

Düzce'nin genelinde toplumun üyeleri ölüm olayı karşısında cenaze evini yalnız bırakmamaktadırlar. Cenaze evinde yas süresince yemek pişmemesi, konu komşu ve akrabalar tarafından yemek getirilmesi; ilk yedi akşam, kırkıncı ve elli ikinci günlerde Kuran okunması gibi Gürcülerdeki uygulamalar, Düzce genelinde görülen uygulamalarla benzerlik göstermektedir. (K-3, K-4)

İnanışlar

Adak

Bir işin hayırlısı ile olması için adak adanmaktadır. (K-6)

Araba

Araba alındığında kurban kesilmektedir. (K-2)

(KK: Ahmet Albayrak)

Avuç kaşınması

Sağ avuç kaşınırsa para geleceğine, sol avuç kaşınırsa para gideceğine inanılmaktadır. (K-4)

Ay tutulması

Eskiden ay tutulduğunda ezan okunur, silah atılmış. Ayın yılan tarafından tutulduğuna inanılmış ve yılanın ayı bırakması için silah atılmış. (K-6)

Bereket

Eskiden mısır ekerken iki rekat namaz kılarlarmış. Günümüzde ise aşure malzemelerinin eve getirilmesinin ve aşure yapılmasının bir sene boyunca eve bereket getireceğine inanılmaktadır. (K-3)

Bir zorlukla karşılaşma

Bir zorlukla karşılaşıldığı zaman bir yoksula bir torba tuzla ekmek verilmektedir. (K-3)

Cin

Geceleyin dışarıya sıcak su dökülmemekte, çöp çıkarılmamaktadır. (K-4)

Ev

Evin temeli atılırken kurban kesilip kurbanın kanı akıtılmaktadır. Ev bitince de çatıya konulan dikilen direğe evi yapan ustalara verilmek üzere komşular basma, havlu gibi şeyler asmakta, çatı bitince de direk indirilmektedir. Ev bittikten sonra da mevlit okutulmaktadır. (K-2, K-6)

Gökkuşağı

Eskiden dilek dilenirmiş. (K-4)

Hayvan

Eskiden vurulan geyiğin boynuzu uğur getirdiğine inanılarak evin eşiğinin üstüne asılmış. (K-6)

Baykuş öttüğü zaman cenaze çıkacağına inanılmaktadır. (K-6)

Köpeğin ezan okunurken ulumasını bir şey duymasına bağlamaktadırlar. (K-6)

Peygamberi mağarada örümceğin saklamasından dolayı örümceklerin öldürülmemesi gerektiğine inanılmaktadır. (K-4)

Hıdırellez

Eskiden Hıdırellez'de yeşillik bir alana gidilip piknik yapılmış. Sineğin çok olacağına inanıldığından eve yeşillik girmezmiş. Günahlardan kurtulmak için salıncakta sallanılmış. (K-3)

Göz seğirmesi

Göz çok seğirse yakınlarından birinin öleceğine inanılmaktadır. (K-4)

Tırnak

Gece tırnak kesilmesi uğursuzluk sayılmaktadır. (K-6)

Uğurlu-uğursuz gün

Eskiden cuma, çarşamba ve pazartesi günleri uğurlu sayılır, ölmüşlerin arkasından Kuran okunurmuş. Günümüzde salı günü iş yapılırsa sallanacağına inanılmaktadır. (K-3, K6)

Yağmur Duası

Eskiden yağmur yağması için hocayla beraber kırılık alana gidilip dualar edilirmiş. (K-3)

SONUÇ

Saha çalışmaları sonucunda derlediğimiz yukarıdaki bilgilerden de görüleceği üzere yüz-yüz yirmi yıl önce göç ederek Düzce'ye yerleşen Gürcülerin, bölgedeki diğer topluluklarla etkileşim içinde kalarak kültürel değişime uğradıkları ve yaşadıkları bölgenin kültürel ve sosyal hayatına adapte oldukları anlaşılmaktadır. Bu değişim sırasında kendilerine mahsus bazı adet ve gelenekleri korurken bilhassa kendileri gibi başka yerlerden göç etmiş toplulukların ve genel olarak bölgenin adet, gelenek ve inanışlarını benimsemişlerdir. Ancak artan şehirleşme ve iletişim imkanları neticesinde kendi doğal yaşam ve kültürel aktarım ortamlarının ortadan kalkmasıyla, diğer toplumlar gibi Gürcüler de dil de dahil olmak üzere atalarından kalan kültürel mirası yeni nesle aktaramamış gözükmektedir. Yukarıda sunulan bilgilerin yaşlı insanlardan derlenmesi ve gençlerin bunlara yabancı kaldıklarının görülmesi de bu durumu doğrular. Bu bakımdan büyüklerinden dinledikleri ve gördükleri hususları hafızalarında saklayan kimseler henüz hayatta iken, kültür araştırmacıların daha fazla geç kalmadan harekete geçmeleri ve bir an önce sahadaki verileri tespit etmeleri gerekmektedir.